

**«НОТАТНИК» ЮРІЯ ЛИПИ ТА «КІНАРМІЯ» ІСААКА БАБЕЛЯ:
ДВА ПОГЛЯДИ НА ОДНУ ВІЙНУ**

У статті порівнюються збірки оповідань Ю. Липи («Нотатник») та І. Бабеля («Кінармія»). Ідеться про типологію Свого і Чужого, про авторське бачення громадянської війни 1918-1920-х рр. на теренах України. Зроблено висновки про схоже у світогляді письменників (неприйняття насильства і шовінізму) та відмінне, передусім про характерну для Ю. Липи відданість українській національній ідеї та притаманну І. Бабелю увагу до теми єврейства і «невидимість» українського життя.

Ключові слова: оповідання Ю. Липи «Нотатник», книга І. Бабеля «Кінармія», тема громадянської війни на Україні, опозиція Свій — Чужий, імагологічний аспект порівняння.

*...Все, що є рідне, то — рідне, вороже — ворожим зостане,
Йди без вагань і без схибу і вдар там, де треба,
А ще частіш — пожалій, відвернись і не думай...*

Юрій Липа [«Простовіч», 1920-1930-ті рр.]

*И быть над землёй закатам,
И быть над землёй рассветам.
Удобрить её солдатам.
Одобрить её поэтам.*

Иосиф Бродский [«Пилигримы», 1958]

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Підставою для порівняння книг оповідань Ю. Липи «Нотатник» та І. Бабеля «Кінармія» є, по-перше, біографія цих письменників: обоє — земляки-одесити, до того ж сучасники, майже ровесники — Бабель народився 1894 р., Ю. Липа в 1900 р.; обоє — безпосередні учасники бойових дій громадянської війни в пореволюційний час, головним епізодом їхнього воєнного шляху були події 1918-1920 рр. в Україні. Життя обох рано обірвалося від рук енкаведистів, творча спадщина в радянські часи замовчувалася [для зіставлення: 1; 6]. Юрій Липа, на жаль, відомий набагато менше: його реабілітація почалася не з часів «відлиги», як часткова реабілітація його знаменитого земляка [див. коментарі: 2], а з 1991 р. [див.: 15; 16]. Донині неоднозначні оцінки «буржуазного націоналіста» не рідкість навіть серед його нащадків-одеситів («*в семье не без урода*» і т. п.) [див.: 10]. У творчому доробку обох письменників важливе місце належить книгам оповідань, про котрі йдеться. По-друге, саме в цих книгах — у «Кінармії» І. Бабеля (1923) та в оповіданнях трьох збірок «Нотатника» Ю. Липи (видані у 1934-1935 та в 1936 р.) — сконцентровано найпоказовіші для письменників художньо-ідейні особливості їхнього таланту. По-третє, у новелістичних книгах ідеться про одну й ту ж війну — це громадянська війна на українських землях і війна Радянської Росії з новопосталою незалежною Польщею та Українською Народною Республікою (УНР, Центральна Рада, Директорія) в 1918-1920 рр.

Тим не менше, літературознавче компаративне порівняння обох книг жодного разу не було зроблене, вони навіть не згадувалися в порівняльному контексті. Причина суто ідеологічна: автори воювали по різний бік фронтів громадянської війни. І якщо Бабелю його війну давно вже не прийнято ставити за вину, то щодо Юрія Липи все далеко не однозначне: чимало нинішніх його співвітчизників не бажають бачити письменника ні серед героїв національно-визвольних змагань, ні серед визначних талантів своєї батьківщини. Більше того: ні в книзі Бабеля, ні в будь-яких коментарях щодо

неї про «українську» війну не згадується. Літературознавці слідом за радянськими та російськими істориками не бачать її у тих відображеннях, які вона залишила по собі, у тому числі й у російській літературі. Спрацьовує особливий механізм замовчування, який в етноімагології (що нині становить чи не найперспективнішу сферу компаративістики), наслідуючи Едварда Саїда, уже навчилися аналізувати автори так званих постколоніальних студій. Українські дослідження в цій галузі (Юрій Барабаш, Іван Дзюба, Оля Гнатюк, Мирослав Шкандрій тощо) доводять, що творений упродовж століть у науковій і масовій свідомості, поширюваний освітньою системою і закріплений державними інституціями «дискурс відсутності» українства давно вже став головним інструментом пригнічення й аргументом, котрий виправдовував та ще й досі виправдовує асиміляцію колонізованого українського населення як частини Росії [див.: 4, с. 403].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Їх є чимало про прозу кожного з обраних письменників. Про Бабеля упродовж останніх півстоліття писали визначні російські та західні представники культури й науковці: Г. Беляя, Є. Добренко, Н. Драгомирецька, А. Жолковський, Е. Зіхер, П. Карден, А. Кобринський, М. Ланглебен, Л. Ліберман, К. Луплоу, Ш. Маркіш, Л. Поляк, М. Фрідберг, М. Шреус, М. Ямпольський... [зокрема огляд літературознавчих досліджень див. у недавніх працях: 12; 14]. Про Ю. Липу ще в 1940-1970-х писали митці й науковці української діаспори (Леонід Биковський, Євген Маланюк, Ігор Качуровський, Христина Саноцька, Аріядна Стебельська та ін.), а від початку незалежності України опубліковані спогади й розвідки Марти Липи-Гуменецької, Леоніда Череватенка, Юрія Коваліва, Миколи Ільницького, Ірини Руснак, Олега Янчука, Ярослава Ободянського тощо [докладніший аналіз у монографії Н. Мафтин: 8].

Формулювання мети статті (постановка завдання). Метою нашого дослідження є історико-типологічне та імагологічне порівняння вказаних новелістичних книг Ю. Липи та І. Бабеля (оскільки, як зазначено вище, під таким кутом зору ні Бабель, ні Ю. Липа не розглядалися), щоб виявити

спільні та відмінні ідейно-художні характеристики, адже ті й інші, як не парадоксально, зумовлені етнічною та суспільно-історичною культурною традицією, котра становить невизнане культурно-історичне надбання сучасної України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Порівнюючи оповідання із зазначених книг, передусім помічаємо ідеологічну розбіжність позиції авторів та яскраво індивідуальні стильові відмінності.

Юрій Липа виразно пише про чужих («*большевики*», денікінці, поляки), але головним чином про своїх — про українське селянство й інтелігенцію як переважну силу національно-визвольних змагань. Найколеритніші його персонажі — це селянський вождь Рубан¹; коваль із причорноморських степів Супрун, котрий стає на чолі повсталого проти зайд-землевласників села²; молодий галичанин Роман Гринів, котрого вояцька доля закинула в 1917 році в Одесу³; юнак-«*культосвітник*» Моренко, маркітантка Марина та безіменний полковник-«*комгруп*» на чолі останнього загону повстанців (остання у другій книзі повість — «**Бляшанки**»); а також легендарний Махно (друге оповідання — «**Чародій**» — у другій книзі), молодий письменник Лесь Єрлець (друге у першій книзі оповідання «**Зустріч літераторів**»), сотник-відчайдух Недайхата (останнє, тобто шосте оповідання «**Кіннотчик**» у першій книзі), молоденька сільська вчителька (передостаннє оповідання в тій же книзі — «**Ганнуся**»), учорашній миколаївський гімназист Миколка (третє оповідання у третій книзі — «**Малий**») тощо. Усіх об'єднує не лише належність до єдиного часопростору — теренів збуреної громадянською війною України, а й глибоке, без показного пафосу переконання, що без них Україна не настане, що їм нікуди від неї піти:

¹ Повість «Рубан» відкриває першу книгу «Нотатника», складену з шести творів; крім першої повісті, усі наступні – оповідання [див.: 7; надалі сторінки прозових творів Ю. Липи вказуватимуться за цим томом]. Усього в «Нотатнику» 16 творів, з яких 4 («Рубан», «Коваль Супрун», «Бляшанки», «Гринів»), на нашу думку, потрібно жанрово визначати як повісті, а всі інші — як класичні новели.

² Повість «Коваль Супрун» відкриває другу книгу із п'яти творів: два з них — перший та останній — повісті, решта — оповідання [див. там само].

³ Повість «Гринів» — перша у третій книзі, котра теж складається з п'яти творів.

«Це не були панички, ці суворі “хлопці”! Дехто ще мав на собі чорну уніформу Н-ського полку і сушився при вогнищу, на декому залишилося саме лахміття, ледве прикрите селянським сіряком, було також кілька босих.

І всі — старшини й козаки — мали щось спільне, відважне й терпеливе, в очах, в обличчю, — то, властиво, була їхня уніформа» [оповідання «На варті» — с. 175]. Вони свідомі того, що вирішується питання їхнього життя і смерті. Про це спокійно каже комгруп: «Я вас, діти, не силую: хто не хоче з нами, нехай туди [за Збруч, на польський бік — Н. К.] йде. За дроти. <...> Але я туди не йду, ніхто мене не переконає. У себе, в Україні, помру, — із зброєю в руках» [«Бляшанки» — с. 179].

Перша Кінна армія Будьонного у зображенні Бабеля виглядає ордою войовничих кочівників, котрі постали з нізвідки і сунуть невідомо куди й чого (мотив дороги дослідники відзначають як наскрізний у «Кінармії» [13, с. 227]). Недарма ж читачів книги вражала новизна епічного матеріалу, відкритого письменником: «Бабеля трясла лихоманка відкриттів. Золото виявилось під ногами. І все було нове, ще не відкрите, не описане... Не описані слова, вирази, склад мовлення множення людей, цілих пластів людей. Вони ще не говорили в літературі. А це чисте золото контрастів, своєрідної виразності, “антилітературності” їхньої мови. Не відкриті їхні характери, стосунки, як вони вмирають і люблять», — захоплювався кінорежисер Г. Козінцев уже в 1950-х рр. [цит. за: 13, с. 216].

Юрій Липа не намагався бути новим, хоча теж відкривав незвідане. Однак до нього про громадянську війну в Україні вже писали Григорій Косинка й Микола Хвильовий, Юрій Яновський та Андрій Головка, Валер'ян Підмогильний та Борис Антоненко-Давидович, Олександр Довженко й Петро Панч та інші. Отож письменник слідом за своїми попередниками використовує і традиційну стилістику народної думи (у «Бляшанках»: *«Коником перед своїми людьми виїжджає-басує, голосно питається-говорить...»* [с. 179]), і літературні ремінісценції (у зачині повісті «Рубан» вчувається стилістика «революційних» творів Косинки, Хвильового,

Яновського⁴). Ця одверта декларація зв'язку з українською традиційною та модерною поетикою ставить автора в ряд сучасників із «великої» України, які також використовували подібну стилістику — стилістику думи й історичної пісні.

Головна відмінність зображення війни у Бабеля в порівнянні з Ю. Липою полягає в тому, що російський письменник бачить на українських землях усіх їхніх мешканців, окрім... власне українців. У розтросчених будьонівською навалою містечках і селах живуть католики і євреї, цигани і *«русские мещане-кожевники»* (**«Берестечко»**). *«Козаки»*-будьонівці воюють із поляками, і загибель Польщі проголошується з епічною урочистістю та стилізованою бароковою пишнотою: *«Нищие орды катятся на твои древние города, о Польша, песнь об единении всех холопов гремит над ними, и горе тебе, Речь Посполитая, горе тебе, князь Радзивилл, и тебе, князь Сапега, вставшие на час!..»* (**«Костел в Новограде»**). Будьонівська армія всюди називається *«наша»*, армія УНР жодного разу не згадана. Є лише окремі згадки про Махна. Один із особливо колоритних героїв нагадує оповідачеві *«татарского хана»*. Асоціації оповідача, коли він споглядає волинські землі, досить екзотичні: *«Кладбище в еврейском местечке. Ассирия и таинственное тление Востока на проросших бурьяном волинских полях»* (**«Кладбище в Козине»**). Але хто ж тоді оті не визначені за національною ознакою епізодичні постаті-персонажі, котрі зветься *«мужики»* / *«крестьяне»*? Навіть якщо прізвище такого мужика Грищук, і *«в Кременецком уезде у него жена и дети»*, то все одно він не українець, а просто — *«мужик»* (оповідання **«Учение о тачанке»**). В оповіданні **«Афонька Бида»** вжито вираз *«белесое, босое, волинское мужичье»*. В **«Эскадронном Трунове»** з'являється безіменний безмовний *«галичанин»*, схожий на Дон Кіхота, котрий веде корову вулицею Сокаля. Галицьке містечко у сприйманні Лютова-Бабеля — *«готический Сокаль, лежащий в синей пыли и галицийском унынии»*.

⁴ І. Руснак вказувала на «речитативну мелодіку початку повісті», що нагадує поетику народних дум, та «стилізацію під народний твір» у цьому тексті [11, с. 347]. На нашу думку, спостереження неточне — зачин має виразні перегуки з літературними творами названих вище авторів.

З не названого українським у Бабеля збереглися реалії: топографічні назви Волині, Галичини й Поділля, деталі й поодинокі прикмети пейзажу (*Збруч, Новоград-Волинск, Крапивно, Броды, Житомир, Ровно, Радзивиллов, Белая Церковь, Берестечко, Хотин, Козин, Сокаль, Ковель* тощо; «клубня», «корчма», «бричка», «бандура», «свитки», «нагайки», «поля пурпурного мака», «плантації из хмеля» і т. п.). Є навіть персонаж на ім'я *Тарас Григорьевич* («Смерть Долгушова»), кілька разів згадується Богдан Хмельницький («Кладбище в Козине», «Берестечко») та минула слава запорізького козацтва. Крім того, у мові героїв-персонажів та в оповіді від головного оповідача Лютова чимало українських слів, виразів: «*есть думка за начдива*», «*зачем сватання, венчання*» («Смерть Долгушова»), «*нищ нема*» і «*чекай*» («Замостье») тощо.

Важливе місце в «Кінармії» посідає єврейська тема. Ще сучасники Бабеля помітили, що матеріал його книги «не міг не отримати своєрідного тлумачення, котре значно більшою мірою характерне для соціального середовища, з якого вийшов художник, ніж для того побуту, котрий у його творах відображено. <...> Бабель не є реалістичним художником і завдань реалістичного відтворення дійсності не ставить» [цит. за: 5]. І. Сухих зауважив, що дорога приводить героїв «Кінармії» в дім — чужий, місце ночівлі, випадкове пристановище: «Дім цей — єврейський, і доля єврейського світу та філософії, що стоїть за ним, стане постійною темою книги» [13, с. 212].

Із темою єврейства тісно переплетений головний мотив «Кінармії» — мотив насильницької смерті: «*Летопись будничных злодеяний теснит меня неутомимо, как порок сердца*» («Путь в Броды»). І. Сухих писав про художній світ бабелівської книги: «Смерть, як вода, розлита в природі, в історії, проникла навіть у сни» [13, с. 213]. Він відзначив, що в «Кінармії» немає жодної природної смерті, натомість «множество пристрелених, зарізаних, замучених. У 34 новелах крупним планом подані 12 смертей, про інші, масові, згадано мимохідь» [там само]. Першими вбивцями представлені

поляки — «номінальні вороги». «Але далі все змішується, розпливається, перетворюється у криваву кашу» [там само]. Тому що найбільше вбивають «наши» — будьонівці, казакі.

У «Нотатнику» Ю. Липи смертей теж чимало: з 16 творів гинуть або вмирають у 7. Але це може бути й природна смерть: наприклад, помирає від сухот Дубенко, один із чотирьох героїв-безробітних в останньому оповіданні — «**Табір**». Вмираючи, він говорить своїм друзям, інтернованим у польському таборі колишнім воякам УНР, що не боїться смерті: *«Я таки бачу — ми своє зробили... <...> Ми — дріжджі, інтелігенція. Мене страх не раз брав, хлопці, — як то ми, такі слабі, до такого діла беремося. П'ятдесят мільйонів державу будувати, шосту частину світа в зуби бити. Себе, себе перебудовувати... Боже, як тяжко... <...> Понесло нас на кров кров'ю відповідати, розпихати для себе світ залізними ліктями. <...> Діточки, та ж нас хуртовина несла, а ми самі її ще й поганяли. Та ж ми велике діло зробили. Тепер росте, о, як росте! Не дарма я жив, хлопці, не дарма я жив. І тепер... і тепер можу... тепер...»* [с. 337]. Судячи з цілого змісту «Нотатника», ці слова персонажа відповідають авторським переконанням, тобто поглядам Ю. Липи на сенс національно-визвольних українських змагань 1917-1920-х рр. Тому найтрагічніші сторінки доби «Шевченком напроорокованого Обудження» (за виразом Євгена Маланюка в есеїстичній «Книзі спостережень», 1961) показані в «Нотатнику» з невимовною гіркотою, але з оптимізмом. У цьому сенсі герої Ю. Липи сприймаються як протилежність «беззаветным героям», «красным кавалеристам» Будьонного⁵, бо це герої *заповіту*⁶.

Мотив *заповіту* — останнього напутнього слова героя-персонажа, звернутого до нащадків, щоб передати вистраждану істину, — у «Нотатнику»

⁵ На шкільному уроці, присвяченому «Кінармії» Бабеля, сценарій якого пропонує вчителька російської літератури з Алтайського краю Тетяна Брик, використано ці вирази зі знаного в радянські часи шлягера Дм. Покраса «Марш Будьонного». Підсумок уроку звучить так: «То про що ж книга Бабеля? Це книга про страждання людської душі, котра несамовито шукає істину в несправедливому світі, що стікає кров'ю. Будь-яка війна, особливо громадянська, однаково згубна для обох воюючих сторін — ось підсумок міркувань Бабеля про трагічні події своєї епохи» [див.: 3].

⁶ «А що таке “заповіт”? Договір, спілка Бога і людини» [зі сценарію того ж уроку].

звучить тричі: із заповітом умирають українські повстанці — Рубан в однойменній повісті, уже згаданий Дубенко. Заповітне, найдорожче, вистраждане стверджує своєю смертю Ромко Гринів, і це визнають його вороги-вбивці. Голова денікінського трибуналу, дивлячись у лице закатованого в'язня, каже: *«...в ньому і по смерті є якась сила»* [с. 282]. Символічне значення мають три передсмертні сні Гриніва — у них на повну силу звучить мотив того ідеалу, який герой відстоював: перший сон — про справедливість і гріх, за який доведеться спокутувати перед Богом, другий — спогад про безтурботне щастя серед милих серцю молодих ровесників, третій — образ *«блискучого і променистого»* корабля в неспокійному морі майбутнього.

Юрій Липа зрідка використовував у прозі символічні образи. Тим безсумнівніша їхня вага в контексті оповіді про молодого героя, що гине в боротьбі із сильнішим, брутальним ворогом, залишаючи по собі добру пам'ять: *«В їх пам'яті теплів його ввічливий усміх, серед українців міста блукали легенди про нього, про його перемоги, про його надзвичайну любов»* [с. 282]. Як бачимо, трагічне в українського письменника зливається з героїчно-піднесенням, хоча Липа не переступає тонку грань, де за піднесенням починається штучно-пафосне або безживно-камінно-монументальне (*«Гвозди бы делать из этих людей — / крепче бы не было в мире гвоздей»*, — за знаменитим виразом радянського поета Ніколая Тіхонова). У «Кінармії» смерть виглядає страхітливо-натуралістично, вона гротескова у своїй буденній **принизливій** наготі; у «Нотатнику» — природна й **пронизлива**. Герої Липи не володіють ні надлюдською силою, ні невразливістю — умирають змученими, безсилимими, понівеченими, як Рубан чи Гринів, як безіменні молоді захисники УНР, трупи яких везуть старовинними вулицями тимчасової української столиці у фіналі новели **«Кам'янець столичний»**, де між чотирма персонажами — представниками української інтелігенції — точиться дискусія про те, чи є майбутнє в українській державі і в них самих: *«Три автоплатформи, повні трупів, їхали поволі вузькою вулицею камінного,*

старовинного міста. Прикриті були широкими ряднами. Тільки було видно темні обводи шапок з білими шнурками юнацької школи і безпомічні, майже дитячі, худі ноги в обмотках, що стирчали з-під накривала та тряслись і здригались при посуванні авт.

Шофер першого авта, побачивши їх чотири уважні голови в вікні, крикнув їм знизу бадьоро:

— Відбили Кам'янець!..» [с. 172].

Ще одне спостереження здається нам важливим для порівняння двох книг: у центрі уваги автора в «Нотатнику» перебуває український селянин та молодий інтелігент, тоді як головним героєм Бабеля став, по суті, декласований плебс. Через те й говорять, а особливо пишуть бабелівські персонажі такою каліченою мовою — сумішшю канцелярщини, офіційних більшовицьких гасел та спотвореної вуличної говірки з домішкою вульгаризмів (близькою до знаменитого зощенківського «*обывательского сказа*», але з більшою мірою стилізового гротеску). Герої Липи і думають, і говорять цілком осмислено, оповідач формулює їхні прагнення чітко й недвозначно: *«Говорив про справедливість і про насильників, а відвічна ненависть, завжди скулена під серцем, обуджувалась у селянах. Супрун кликав ту ненависть випростуватись на весь зріст. І вони дрижали цілим тілом, затаювали дух, вхлинаючи його голос. <...> Бо на тих грудях чули утиск важкого, немилосердного коліна чужинців. Бачили очі плантаторів-землевласників, зіньки шахістів і вбивць одночасно, бачили, як воруються щучі щелепи шляхти, викривляють м'які, сонні лиця дворян з борідками, як кісками, як гримасують лиця зайшли, байдужі, пухлі, мов купецькі кулаки, і жукаті підступні очі своїх метисів. Всі були ошуканці і всіх руки були в селянській крові, як не тепер, то сто літ тому. До них не можна було привикнути, хоч вони щоденно вривались у життя села, приходили ззовні разом з наказами про податки і гнилим запахом поліційних тюрем»* [«Коваль Супрун», с. 137].

Цю чіткість формулювань історіософського конфлікту за часів першої хвилі національно-визвольних змагань, пережитих українським народом у ХХ столітті, важко знайти у когось із сучасників Юрія Липи. Вже тим він як письменник мусить бути поставлений у перший ряд митців «розстріляного відродження»-Обудження.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок з даного напрямку. Зроблене нами порівняння Свого і Чужого в авторському баченні громадянської війни у Ю. Липи та І. Бабеля далеко не повне. Його треба би було зробити докладнішим, що неможливо в межах короткої статті. Однак воно вже показує дещо важливе: схоже у світогляді письменників-сучасників неприйняття насильства і шовінізму та відмінне, передусім характерну для Ю. Липи відданість українській національній ідеї та притаманну І. Бабелю увагу до теми єврейства і «невидимість» українського життя. Бабель показує чужу йому війну: як не намагається його оповідач Кіріл Лютов злитися з червоними бійцями, виправдати їхні дії він не може, хіба наближує до читача через першоособові / «сказові» форми оповіді (саме про це найбільше писали дослідники «Кінармії»). Юрій Липа у всіх ракурсах війни бачить нездійснений ідеал — українську державну незалежність, тому війна а рiогi постає виправданою, справедливою з боку українства, хоча показано найрізноманітніші ситуації, і далеко не завжди борці за незалежність героїзовані. Ідеалізація відсутня в обох авторів. Однак у Бабеля значно відчутніший натуралістичний присмак, що разом з імпресіоністичною манерою введення «випадкових» штрихів-деталей та експресіоністичними контрастними мазками породжує особливий ефект його соковитого стилю, віднесеного російськими дослідниками до «орнаментальної» прози 1920-х рр. Прозу Юрія Липи характеризують то як реалістичну (Юрій Ковалів), то як неоромантичну (Ярослав Ободянський). Конфлікти в обох письменників мають морально-етичне вираження, розгортаються в площині міжособистісних стосунків персонажів і тим самим повертають думки читача у сферу вічних людських цінностей.

Список використаних джерел

1. Бабель, Исаак Эммануилович : материал из Википедии — свободной энциклопедии [электронный ресурс] // <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B0%D0%B1%D0%B5%D0%BB%D1%...> (22.03.2010).
2. Бабель И. Избранное / И. Бабель ; сост., предисл., коммент. Е. Шкловского. — М. : Олімп ; ООО «Фирма “Издательство АСТ”», 1998. — 592 с.
3. Брик Т. Трагическая правда Гражданской войны. «Конармия» Исаака Бабеля : [рубрика «Я иду на урок: 11 клас»] / Татьяна Брик [электронный ресурс] // <http://lit.1september.ru/articlef.php?ID=200701712> (22.03.2010).
4. Будний В. Порівняльне літературознавство : підручник / Василь Будний, Микола Ільницький. — К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. — 430 с.
5. Вергасов Ф. Исаак Эммануилович Бабель / Фатех Вергасов [электронный ресурс] // <http://www.pseudology.org/babel/Index.htm> (22.03.2010).
6. Липа Юрій Іванович : матеріал із Вікіпедії — вільної енциклопедії [електронний ресурс] // http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%B8%D0%BF%D0%B0_%D0%A%D1... (22.03.2010).
7. Липа Ю. І. Твори : в 10 т. Т. 2 : Проза. Нотатник : новели / Юрій Липа ; худож. оформл. І. Шутурми. — Львів : Каменяр, 2005. — 357 с. : портр. — (Спадщина).
8. Мафтин Н. Західноукраїнська та еміграційна проза 20-30-х рр. ХХ століття: парадигма реконквісти : монографія / Наталія Мафтин. — Івано-Франківськ : ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2008. — 356 с.
9. Ободьянський Я. «Нотатник» Юрія Липи — пошук неоромантичного ідеалу (До проблеми української національної ідеї в творчості

- письменника) / Ярослав Ободянський [електронний ресурс] // <http://newright.il.if.ua/obodyansky.htm> (22.03.2010).
10. Одеса — батьківщина гумористів та націоналістів | Українська правда — Блоги. Блог Андрея Юсова [електронний ресурс] // <http://blogs.pravda.com.ua/rus/authors/yusov/4a0001d5cc67f/> (22.03.2010).
11. Руснак І. Повість Юрія Липи «Рубан» / Ірина Руснак // Липа Ю. І. Твори : в 10 т. Т. 2 : Проза. Нотатник : новели / Юрій Липа ; худож. оформл. І. Шутурми. — Львів : Каменяр, 2005. — С. 346-355.
12. Су Ен Л. Исаак Бабель. «Конармия» и «Одесские рассказы». Поэтика циклов русской литературы / Ли Су Ен ; Ин-т рус. л-ры (Пушкинский Дом) РАН. — СПб. : Мир, 2005. — 180 с. (Пушкинский Дом).
13. Сухих И. О звёздах, крови, людях и лошадях. 1923-1925. «Конармия». Бабель / Игорь Сухих // Сухих И. Книги XX века: русский канон : эссе / Игорь Сухих. — М. : Издательство Независимая газета, 2001. — 352 с. — (Серия «Литературоведение»).
14. Тарасова В. В. Стиль Исаака Бабеля («Конармия») : автореф. дис. ... канд. филол. наук / Тарасова Вера Владимировна. — Екатеринбург, 1999. [електронний ресурс] // <http://dissertation1.narod.ru/avtoreferats175.htm> (22.03.2010).
15. Череватенко Л. «Господь міцним мене створив і душу дав нерозділиму» // Дніпро. — 1991. — № 4. — С. 147-154.
16. Череватенко Л. «Україно, рівнино жорстокого бою і слави» : [передне слово] / Леонід Череватенко // Дніпро. — 1997. — № 7-8. — С. 82-83.

Summary

Koloshuk N. G. “Notatnyk” by Yu Lypa and “Konarmia” by I. Babel: two views at one version.

The collections of stories by Yu. Lypa (“Notatnyk”) and I. Babel (“Konarmia”) are compared in the article. It deals with the typology of Strange and Not Strange, with the author’s vision of the Civil War in 1918 – 1920s on the territory of

Ukraine. The author made conclusions about similarities in the conception of the world of both writers (negativism of violence and chauvinism) and differences between Yu. Lypa's devotion to the Ukrainian national idea and I. Babel's attention to the topic of Jewry and "invisibility" of Ukrainian life.

Key words: the story "Notatnyk" by Yu. Lypa, the book "Konarmia" by I. Babel, the topic of the Civil War in Ukraine, the imagological aspect of comparison.

Аннотация

Колошук Н. Г. «Нотатник» Юрия Лыпы и «Конармия» Исаака Бабеля: два взгляда на одну войну

В статье сравниваются сборники рассказов Ю. Лыпы («Нотатник») и И. Бабеля («Конармия»). Речь идёт о типологии Своего и Чужого, об авторском видении гражданской войны 1918-1920-х гг. на территории Украины. Сделаны выводы о похожем в мировоззрении писателей (неприятие насилия и шовинизма) и различном, прежде всего о присущим Ю. Лыпе преданности национальной идее, а И. Бабелю — внимании к теме еврейства и «не-видимости» украинской жизни.

Ключевые слова: рассказы Ю. Лыпы «Нотатник», книга И. Бабеля «Конармия», тема гражданской войны на Украине, оппозиция Свой — Чужой, имагологический аспект сравнения.